

Европейски съд по правата на човека

Онерйълдъз срещу Турция (Öneriyıldız v. Turkey)

Жалба № 48939/99

Решение от 30 ноември 2004 г. на Голямото отделение

(резюме)*

Чл. 2: право на живот; **чл. 1 от Протокол № 1:** право на мирно ползване на собствеността; **чл. 13:** право на ефикасно вътрешноправно средство за защита

Чл. 2 налага на държавите позитивно задължение да предприемат всички подходящи мерки за опазване живота на лицата под тяхна юрисдикция. То възниква при всяка публична или частна дейност, при която правото на живот може да бъде застрашено, и по аргумент за по-силното основание – при индустриални дейности, които са опасни поради самото си естество. Държавата е длъжна да създаде законодателна и административна рамка, с цел ефикасно предотвратяване на заплахите за правото на живот. В случаите на смърт при обстоятелства, които ангажират отговорността на държавата, тя е длъжна да осигури адекватна съдебна или друга реакция, така че тази рамка да бъде надлежно приложена и всички нарушения да бъдат преследвани и наказани.

Ефективното упражняване на правото по чл. 1 от Протокол № 1 не зависи единствено от задължението на държавата да не се намесва, а може да изисква и позитивни мерки за защита.

Чл. 13 не е непременно нарушен, ако наказателното разследване или последващият го съдебен процес не съответстват на процедурните задължения на държавата по чл. 2. Това, което е от значение, е отражението на неизпълнението на тези задължения върху достъпа на семейството на починалия до други налични и ефективни средства за установяване отговорността на властите и при случай за подходяща обезвреда.

Правото на правосъдие, така както е гарантирано от чл. 6, включва и изпълнението на влязлото в сила съдебно решение.

Фактите по делото

Жалбоподателят живеел в махала в квартал Юмранийе в Истанбул заедно с дванадесет свои близки роднини. От началото на 70-те години на XX век в близост функционирало сметище за битови отпадъци. С годините покрай него без разрешение били построени жилища, сред които и къщата на жалбоподателя. Земята била държавна собственост.

С цел подобряване състоянието на сметищната площадка, от края на 1989 г. районният съвет започнал да изнася от нея и да струтва върху земята около юмранийските махали големи количества пръст и отпадъци.

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

През 1991 г. районният съвет на Юмранийе поискал от съда да назначи вещи лица, които да дадат заключение за съответствието на сметището с нормативните изисквания, както и за размера на претърпените от него вреди, тъй като подготвял иск срещу градския съвет и срещу другите три районни съвета, които използвали сметището.

Според заключението, прието на 7 май 1991 г., сметището не отговаряло на установените технически изисквания и представлявало заплаха за живота и здравето на живеещите наблизо. Една от опасностите била експлозия на метан – газ, който се образува във всяко сметище. Заключението било съобщено на четирите съвета и на губернатора. Два районни съвета и градският съвет го оспорили по принцип, но не представили конкретни съображения и производството по оспорването било прекратено. Службата по околната среда при премиера препоръчала сметището да бъде приведено в съответствие с нормативните изисквания. На 27 август 1992 г. кметът на Юмранийе поискал от районния съд да наложи забрана за използването му. Градският съвет оспорил молбата с довода, че самият молител не е предприел никакви мерки за осигуряване безопасността на сметището. Юмранийският районен съвет уведомил кмета на Истанбул, че от 15 май 1993 г. изхвърлянето на отпадъци на сметището е забранено.

На 28 април 1993 г. около 11 часа в сметището избухнал метан. В резултат се получило земно свличане и около десет жилища, сред които и това на жалбоподателя, били затрупани. Сред загиналите били девет негови близки роднини.

Веднага след инцидента двама служители на общинската полиция посетили мястото и изготвили докладна записка. Същия ден администрацията на губернатора сформирала кризисно звено. Неговите членове посетили мястото на инцидента и установили, че земното свличане действително е причинено от експлозията на метан. На следващия ден министерството на вътрешните работи наредило на отдела за разследвания да проучи фактите, за да се реши дали да бъде образувано производство срещу градския и районния кмет.

На 6 май 1993 г. жалбоподателят подал съобщение за извършено престъпление. На 14 май 1993 г. прокурорът разпитал множество свидетели на инцидента. Назначената от него експертиза потвърдила, че земното свличане е причинено от избухването на метан и посочила отговорните държавни и местни органи. Прокурорът препратил делото по компетентност, като изложил становището, че следва да се приложат нормите на Наказателния кодекс относно неизпълнение на служебни задължения и убийство по непредпазливост.

През 1993 г. срещу районния и градския кметове било образувано наказателно производство за неизпълнение на служебни задължения. През 1996 г. били признати за виновни и осъдени условно на минималния предвиден от закона срок на лишаване от свобода три месеца и на глоба в размер на 160 000 турски лири. Лишаването от свобода било заменено с глоба. Жалбоподателят не бил уведомен за наказателното производство.

Той предявил пред административния съд иск за обезщетение за претърпените морални и имуществени вреди, който бил уважен с влязло в сила решение, но до произнасянето на Европейския съд присъденото обезщетение все още не било изплатено.

Междувременно градският съвет му предоставил за закупуване жилище при преференциални условия.

Резюме на решението на Европейския съд

I. Твърдяното нарушение на чл. 2 от Конвенцията

63-64. Жалбоподателят се оплаква, че смъртта на девет от неговите близки роднини при инцидента и недостатъците на последващите производства съставляват нарушение на чл. 2 от Конвенцията.

A. Приложимост

65. Отделението е приело, че поради естествения риск при функционирането на едно сметище за държавите възникват позитивни задължения, поради което чл. 2 е приложим.

66-67. Правителството поддържа, че решението на отделението представлява безпрецедентно разширяване обхвата на позитивните задължения на държавата, в противоречие с практиката на Съда.

68. Според жалбоподателя чл. 2 е приложим, тъй като бездействието на държавните органи причинило смъртта на неговите роднини.

69-71. Съдът повтаря, че Конвенцията трябва да бъде тълкувана така, че нейните разпоредби да бъдат действени и ефективни (виж например *Yaşa c/y Турция*¹, 02.09.1998, *Reports* 1998-VI, стр. 2429, § 64). Чл. 2 налага на държавите позитивно задължение да предприемат всички подходящи мерки за опазване живота на лицата под тяхната юрисдикция (виж например *Л.С.Б. c/y Обединеното кралство*², 09.06.1998, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-III стр. 1403, § 36 и *Пол и Одри Едуардс c/y Обединеното кралство*³, § 54, ECHR 2002-II).

“Според Съда това позитивно задължение възниква в контекста на всяка публична или частна дейност, при която правото на живот може да бъде застрашено, и по аргумент за по-силното основание – при индустриални дейности, които са опасни поради самото си естество, какъвто е случаят и с функционирането на сметищата.”

72. Съдът никога не е приемал, че в такива сфери чл. 2 е неприложим.

73-74. Голямото отделение намира, че жалбата несъмнено попада в обхвата на първото изречение на чл. 2.

B. Съобразност

75-76. Отделението е отбелязало, че съответните държавни органи не само не са направили усилие да предотвратят опасностите, посочени в заключението от 7 май 1991 г., но и не са информирали населението, че е в риск. Що се отнася до наказателното производство е приело, че същото е било неадекватно по отношение на твърдението за нарушаване на правото на живот, тъй като единствената му цел е била да се установи дали е налице неизпълнение на служебни задължения. В административното производство според отделението е било нарушено изискването за бързина и присъденото обезщетение не е било изплатено.

77. Основната теза на правителството е, че заключението на вещите лица от 7 май 1991 г., което е било от решаващо значение за изводите на отделението, е

¹ Yaşa v. Turkey

² L.C.B v. the United Kingdom

³ Paul and Audrey Edwards v. the United Kingdom

било оспорено и никога не е било използвано като доказателство пред националните съдилища. Ако опасността не е непосредствена, държавите не били длъжни да предприемат превантивни мерки. Отделението не взело предвид факта, че жалбоподателят съзнателно е избрал да построи незаконното си жилище в близост до сметището, въпреки присъщите рискове. Незаконните постройки не били премахнати по хуманитарни съображения.

85-88. Жалбоподателят твърди, че правителството е толерирало и дори насърчавало възникването на подобни райони с незаконни постройки и споделя изводите на отделението.

а) Общи принципи, приложими към настоящия случай

- Принципи относно предотвратяването на нарушения на правото на живот в резултат на опасни дейности: материален аспект на чл. 2 от Конвенцията

“89. От позитивното задължение за предприемане на всички подходящи мерки за запазване на живота произтича преди всичко задължение на държавата за създаване на законодателна и административна рамка с цел ефикасно предотвратяване на заплахите за правото на живот (виж например *mutatis mutandis* *Осман с/у Обединеното кралство*⁴, 28.10.1998 г., *Reports* 1998-VIII, стр. 3159, § 115; *Пол и Одри Едуардс*, § 54; *Илхан с/у Турция*⁵ [GC], § 91, ECHR 2000-VII; *Кълъч с/у Турция*⁶, § 62, ECHR 2000-III и *Махмут Кайа с/у Турция*⁷, § 85, ECHR 2000-III).

90. Това задължение несъмнено възниква в специфичния контекст на опасните дейности, в които следва да се наблегне специално и върху норми, съответстващи на характеристиките на съответната дейност, особено с оглед на степента на потенциалния риск за човешкия живот. Те трябва да регулират лицензирането, организацията, сигурността и надзора над дейността и трябва да задължават съответните субекти да предприемат практически мерки за осигуряване ефикасна защита на гражданите, чийто живот може да бъде заплашен от присъщите на дейността рискове.

Сред тези превантивни мерки особено ударение трябва да се постави върху правото на обществото на информация, така както то е установено в практиката на институциите по Конвенцията. Голямото отделение е съгласно с отделението, че на това право, което вече е било признато по чл. 8 (виж *Гуера и други с/у Италия*⁸, 19.01.1998, *Reports* 1998-I, стр. 228, § 60), по принцип може да се прави позоваване и във връзка със защитата на правото на живот, още повече че това тълкуване се подкрепя от настоящото развитие на европейските стандарти.

Във всеки случай съответната уредба трябва да предвижда подходящи процедури, които да отчитат техническите аспекти на въпросната дейност и да служат за установяване на нередности при осъществяването на съответните процеси и на каквито и да било грешки на отговорните лица на различни нива.”

⁴ *Osman v. the United Kingdom*

⁵ *Ilhan v. Turkey*, решение на Голямото отделение

⁶ *Kılıç v. Turkey*

⁷ *Mahmut Kaya v. Turkey*

⁸ *Guerra and Others v. Italy*

- *Принципи относно дължимия съдебен отговор в случай на твърдени нарушения на правото на живот: процедурният аспект на чл. 2 от Конвенцията*

“91. Задълженията, произтичащи от чл. 2, не свършват дотук. В случаите на смърт при обстоятелства, които биха могли да ангажират отговорността на държавата, от тази разпоредба произтича задължението ѝ да осигури с всички средства, с които разполага, адекватна съдебна или друга реакция, така че законодателната и административна рамка, установена за защитата на правото на живот, да бъде надлежно приложена и всички нарушения на това право да бъдат преследвани и наказани (виж *mutatis mutandis Осман*, стр. 3159, § 115 и *Пол и Одри Едуардс*, § 54).

92. В тази връзка Съдът се е произнесъл, че ако нарушението на правото на живот или на телесна неприкосновеност не е причинено умишлено, позитивното задължение за установяване на “ефективна съдебна система” не изисква непременно наказателно преследване във всички случаи и може да бъде изпълнено, ако жертвите разполагат с граждански, административни или дори дисциплинарни средства за защита (виж например *Во с/у Франция*⁹ [GC], § 90, ECHR 2004-VII; *Калвели и Чилио с/у Италия*¹⁰, ECHR 2002-I § 51 и *Мастроматео с/у Италия*¹¹, ECHR 2002-VIII, §§ 90, 94 и 95).

93. Все пак в области като тази по настоящото дело приложимите принципи следва да бъдат намерени по-скоро сред тези, които Съдът вече е имал повод да развие преди всичко по отношение на употребата на смъртоносна сила – принципи, които могат да бъдат приложени и в други категории случаи.

В тази връзка трябва да се изтъкне, че при убийство тълкуването на чл. 2 като пораждащ задължение за провеждане на официално разследване е оправдано не само защото твърдението за извършване на такова престъпление в нормалния случай води до търсене на наказателна отговорност, но и защото често действителните обстоятелства около настъпването на смъртта на практика са или могат да бъдат известни само на държавни служители или органи (виж *Маккен и др. с/у Обединеното кралство*¹², 27.09.1995, А.324, стр. 47-49, §§ 157-164 и *Илхан*, § 91).

Според Съда подобни съображения несъмнено са валидни при опасните дейности, в случай на смърт вследствие събития в рамките на отговорността на властите, които често са единствените с достатъчно знания, за да могат да идентифицират и установят сложните явления, довели до такива инциденти.

Когато се установи, че небрежността на държавни служители или органи е повече от грешка в преценката или неполагане на дължимите грижи, т.е. че въпросните власти с пълно разбиране за вероятните последици и пренебрегвайки дадените им правомощия не са предприели мерките, които са необходими и достатъчни за предотвратяване на присъщите за дадена опасна дейност рискове (виж *mutatis mutandis Осман*, стр. 3159-60, § 116), тогава фактът, че отговорните за излагането на живота на опасност не са били обвинени в извършването на престъпление или че не е проведено наказателно преследване, може да съставлява нарушение на чл. 2, без оглед на всички останали средства за защита, които гражданите могат да използват по свой почин. Изобилни доказателства за това дава развитието на съответните европейски стандарти.

⁹ *Vo v. France*, решение на Голямото отделение

¹⁰ *Calvelli and Ciglio v. Italy*

¹¹ *Mastromatteo v. Italy*

¹² *McCann and Others v. the United Kingdom*

94. В обобщение, изискваната от чл. 2 съдебна система трябва да предвижда независимо и безпристрастно официално производство за разследване, което удовлетворява определени минимални стандарти за ефикасност и може да гарантира налагането на наказания за извършено престъпление в случаите, когато е настъпила смърт в резултат на опасна дейност, ако и доколкото това е оправдано от изводите от разследването (виж *mutatis mutandis* [Хю Джордан с/у Обединеното кралство](#)¹³, §§ 105-109, ЕЧХР 2001-III, и *Пол и Одри Едуардс*, §§ 69-73). В такива случаи компетентните органи трябва да действат с образцово усърдие и бързина и трябва по свой почин да инициират разследвания, които на първо място да могат да установят обстоятелствата около инцидента и всякакви недостатъци в действието на регулаторната система и на второ място – да могат да идентифицират държавните служители или органи, свързани с веригата на въпросните събития в каквото и да е качество.

95. Изискванията на чл. 2 надхвърлят фазата на официалното разследване, когато последното е довело до образуване на производство пред националните съдилища. Процедурите като цяло, включително и съдебната фаза, трябва да удовлетворяват изискванията, произтичащи от позитивното задължение за защита на живота от закона.

96. От горното по никакъв начин не може да се прави изводът, че от чл. 2 произтича право за жалбоподателя да изисква трети лица да бъдат наказателно преследвани или осъдени за извършено престъпление (виж *mutatis mutandis* [Перез с/у Франция](#)¹⁴ [GC], § 70, ЕЧХР 2004-I) или безусловно задължение всички наказателни преследвания да завършват с осъдителна присъда или с налагане на определено наказание (виж *mutatis mutandis* [Танлъ с/у Турция](#)¹⁵, § 111, ЕЧХР 2001-III).

От друга страна, при никакви обстоятелства националните съдилища не бива да допускат да останат ненаказани правонарушения, свързани с поставяне на живота в опасност. Това е съществено за поддържането на общественото доверие, за гарантиране спазването на закона и за недопускане на каквото и да било впечатление за търпимост или за прикрита благосклонност към незаконни действия (виж *mutatis mutandis* [Хю Джордан](#), §§ 108 и 136-140). Следователно задачата на Съда е да разгледа въпроса дали и в каква степен може да се приеме, че при достигането до своите изводи съдилищата са подложили случая на внимателното изследване, което изисква чл. 2 от Конвенцията, така че превантивният ефект на действащата съдебна система и значимостта на функцията, която тя следва да изпълнява при предотвратяването на нарушения на правото на живот, да не бъдат подкопани.”

б) Преценка на фактите по делото в светлината на тези принципи

- Отговорността, която държавата носи за настъпилата в случая смърт, в светлината на материалноправния аспект на чл. 2 от Конвенцията

97. Съдът отбелязва, че и в двете области на дейност, за които се отнася настоящото дело – експлоатацията на сметището и поправянето и премахването на негодните за обитаване постройки – в Турция действат разпоредби, гарантиращи сигурността. Поради това той следва да определи дали приложимите

¹³ *Hugh Jordan v. the United Kingdom*

¹⁴ *Perez v. France*, решение на Голямото отделение

¹⁵ *Tanlı v. Turkey*

в случая юридически мерки търпят критика и дали националните власти действително са спазили съответните разпоредби.

98-99. Съдът започва с отбелязването на един фактор от решаващо значение – в случая е имало конкретни сведения, че обитателите на определени райони, застроени с лошокачествени постройки, са изправени пред заплахата за здравето поради технически недостатъци на общинското сметище.

Според експертното заключение от 7 май 1991 г., в началото на 70-те години сметището е започнало да функционира в нарушение на съответните технически стандарти и впоследствие е продължило да бъде използвано, въпреки че е противоречало на установените норми във връзка с опазване на здравето и сигурността и на техническите изисквания, и по-специално на тези на Наредбата за контрол върху твърдите отпадъци от 1991 г. Изброявайки различните рискове, на които площадката е излагала хората, заключението специално е посочило опасността от експлозия поради метаногенеза, както и че на сметището липсват средства за предотвратяването ѝ. Макар заключението да е било оспорено от два общински съвета, юристите им не са продължили процедурата и то не е обявявано за невалидно. Обратното – то е било от решаващо значение за всички органи, разследвали инцидента от 28 април 1993 г., и освен това впоследствие е било потвърдено от експертната, назначена от прокурора.

100. Съдът счита, че реалността и непосредственият характер на въпросната опасност са безспорни. Рискът от експлозия е възникнал дълго преди да бъде посочен в заключението от 7 май 1991 г. и, тъй като площадката е продължила да функционира при същите условия, този риск е можел единствено да нараства, докато на 28 април 1993 г. се е превърнал в реалност.

101. Поради изложеното Голямото отделение възприема становището на отделението, че е невъзможно административните и общинските служби, отговарящи за надзора и управлението на сметището, да не са знаели за рисковете, характерни за метаногенезата, или за необходимите предпазителни мерки, още повече че по въпроса е съществувала специална нормативна уредба. Други компетентни органи също са знаели за тези рискове, поне след като са били уведомени за заключението от 7 май 1991 г.

Следователно на няколко нива турските власти са знаели или е трябвало да знаят, че съществува реална и непосредствена заплахата за множество лица, живеещи в близост до юмранийското общинско сметище. Вследствие на това от чл. 2 от Конвенцията за тях е произтекло позитивно задължение да предприемат превантивните мерки, необходими и достатъчни за защита на тези индивиди, особено след като самите те са направили площадката и са разрешили нейното функциониране, породило и въпросния риск.

102-103. От доказателствата по делото е видно, че градският съвет не само не е предприел необходимите спешни мерки, но и се е противопоставил на препоръката на Службата по околната среда при премиера сметището да бъде приведено в съответствие с приложимите стандарти, между които и инсталирането на система за обезгазяване. Градският съвет се е противопоставил и на опита на кмета на Юмранийе да поиска от съдилищата временно затваряне на площадката.

Правителството се позовава и на решението по делото *Чапман с/у Обединеното кралство*¹⁶ (ЕCHR 2001-I), и упреква жалбоподателя, че съзнателно е избрал да наруши закона и да живее в близост до сметището.

¹⁶ Chapman v. the United Kingdom

Съдът не приема този довод, поради следното:

104. Нормите на вътрешното право относно прехвърлянето на обществено имущество на трети лица – било в “зоните за рехабилитация и премахване на негодни постройки”, било извън тях, както и последиците от няколко законодателни инициативи дават основание за извода, че въпреки законовите забрани трайната държавна политика относно районите с лошокачествено строителство е насърчавала интегрирането им в градската среда. Тази политика практически е амнистирала нарушенията на градоустройствените норми, както и незаконното завладяване на обществено имущество, така че трябва да е създавала несигурност относно обхвата на свободата на преценка на административните органи, отговарящи за прилагането на предписаните от закона мерки, който следователно не е бил предвидим за членовете на обществото.

105-106. Това тълкуване в настоящия случай се потвърждава и от поведението на административните органи към жалбоподателя. От незаконното построяване на къщата му през 1988 г. до инцидента през 1993 г. той я е владял напълно необезпокояван от властите, независимо че те са имали право да я разрушат по всяко време. Нещо повече, няма причина да не бъде кредитирано твърдението му, че властите са облагали него и други обитатели на района с общински такси и че са извършвали съответните услуги. При тези обстоятелства правителството едва ли има основание да поддържа, че на жертвите на инцидента трябва да се припишат небрежност или липса на предвидливост, или да се позовава на изводите по делото *Чапман*, по което е установено, че британските власти не са останали пасивни.

107. Съдът отбелязва, че неговата задача не е да налага на общинските власти собствените си възгледи за най-добрата политика за справяне със социалните, икономическите и градоустройствените проблеми в тази част на Истанбул. Приема довода на правителството, че в това отношение върху властите не бива да се възлага едно непосилно или прекомерно бреме, без да се държи сметка за оперативните решения, които трябва да вземат относно приоритетите и ресурсите си (виж *Осман*, стр. 3159-60, § 116). Това следва от широкия обхват на свободата на преценка, която Съдът вече им е признавал в трудни социални и технически сфери като тази по настоящото дело (виж [Хатън и др. с/у Обединеното кралство](#)¹⁷ [GC], §§ 100-101, ECHR 2003-VIII).

Съдът обаче не намира доводите на правителството за убедителни, дори погледнати в тази перспектива. Превантивните мерки, произтичащи от позитивното задължение на държавата, попадат точно в рамките на компетентността на властите и могат с основание да се разглеждат като подходящо средство за предотвратяване на опасността, на която им е обърнато внимание. Съдът счита, че навременното инсталиране на система за обезгазяване в сметището, преди положението да е станало фатално, би представлявало ефективна мярка, без да отклонява прекалено много ресурси в нарушение на турската конституция и без да води до политически проблеми в твърдяната от правителството степен. Такава мярка би съответствала много по-добре и на изтъкнатите от него хуманитарни съображения.

108. Във връзка със зачитането на общественото право на информация Съдът отбелязва, че правителството не е доказало предприемането на каквито и да било мерки обитателите на съответните райони да бъдат осведомени, така че да могат да преценят рисковете, които поемат в резултат на направения от тях избор.

¹⁷ *Hatton and Others v. the United Kingdom*, решение на Голямото отделение

Във всеки случай, при липсата на нужните мерки за избягване на рисковете за живота им, дори правото на информация да беше зачетено, това нямаше да е достатъчно, за да освободи държавата от нейните отговорности.

109. В светлината на горното Съдът не вижда причина да се усъмни във фактическите констатации на националните разследващи органи и счита, че в случая отговорността на държавата по чл. 2 е ангажирана в няколко отношения.

Първо, правната уредба се е оказала недостатъчна, доколкото общинското сметище е било открито и е функционирало въпреки неспазването на съответните технически стандарти и доколкото не е имало стройна система за надзор, която да насърчи отговорните лица да предприемат стъпки за адекватна защита на обществото и координация и взаимодействие между различните административни власти, така че рисковете, към които е било насочено вниманието им, да не станат толкова сериозни, че да застрашат човешкия живот.

Това положение несъмнено е изиграло роля в събитията, довели до трагичния инцидент, струвал живота на обитатели на квартала, защото властите не са направили възможното, за да ги защитят от непосредствените и известни рискове, на които са били изложени.

110. Такива обстоятелства съставляват нарушение на чл. 2 от Конвенцията в неговия материален аспект.¹⁸ Доводът на правителството, че заведеното административно дело е имало благоприятен за жалбоподателя изход, е без значение, по съображенията, изложени в §§ 151 и 152 по-долу.

- Отговорност на държавата във връзка със съдебната реакция, изисквана в случаите на смърт, в светлината на процедурния аспект на чл. 2 от Конвенцията

111. Съдът приема, противно на становището на правителството, че при преценката на дължимата в настоящия случай съдебна реакция не е необходимо да се разглежда и административното средство за защита, използвано за получаване на обезщетение, тъй като такова средство, независимо от изхода на производството, не може да бъде взето предвид за целите на чл. 2 в неговия процедурен аспект.

112-113. Съдът констатира, че наказателните производства в Турция са част от система, която теоретически изглежда достатъчна да защити правото на живот във връзка с дейности, представляващи източник на повишена опасност. По въпроса дали предприетите наказателноправни мерки са удовлетворителни и на практика с оглед изискванията на Конвенцията, Съдът отбелязва, че незабавно след инцидента полицията е пристигнала и е разпитала семействата на жертвите. Администрацията на истанбулския губернатор е сформирала кризисно звено, чиито членове са отишли на площадката същия ден. На следващия ден Министерството на вътрешните работи по свой почин е наредило административно разследване, за да бъде определена степента, в която властите са отговорни за инцидента, а на по-следващия прокуратурата е образувала наказателно производство. Предварителното производство е приключило на 15 юли 1993 г., когато двамата кметове са били предадени на съд. Следователно може да се приеме, че разследващите органи са действали с образцова експедитивност (виж *Яша*, стр. 2439-40, §§ 102-104; *Махмут Кайа*, §§ 106-107; и *Танръкулу с/у Турция*¹⁹, § 109, ECHR 1999-IV) и са проявили старание за

¹⁸ Решението е единодушно.

¹⁹ *Tanrikulu v. Turkey*

установяване обстоятелствата, довели до инцидента и до последвалите смъртни случаи.

114. Може да се направи и изводът, че отговорните за инцидента лица са били идентифицирани. Въз основа на експертиза прокурорът е приел, че Истанбулският градски съвет носи отговорност, тъй като “не е действал достатъчно рано, за да предотврати техническите проблеми, които вече са съществували при създаването на сметището през 1970 г. и оттогава са продължили да се влошават, и не е посочил на районните съвети друга площадка за сметосъбиране, каквото задължение е имал по закон ...”. Направил е и извод, че други държавни органи са допринесли за утежняването и продължаването на това положение: юмранийският районен съвет е приложил устройствен план, който не е съответствал на относимите разпоредби и не е предотвратил незаконното построяване на жилища в района; Министерството на околната среда не е осигурило спазването на Наредбата за контрол върху твърдите отпадъци; тогавашното правителство е насърчавало незаконни строежи от този вид чрез закони, с които обитателите са получавали титул за собственост. Поради това прокурорът е приел, че има основание за отговорност по Наказателния кодекс.

115. Наистина, административните разследващи органи са възприели становището на прокурора само отчасти, по причини, които убягват на Съда и които правителството не направи опит да обясни. В действителност тези органи, чиято независимост често е била оспорвана пред Съда (виж *Гюлеç с/у Турция*²⁰, 27.07.1998 г., *Reports* 1998-IV, стр. 1732-33, §§ 79-81 и *Йоджур с/у Турция*²¹, §§ 91-92, ECHR 1999-III), в крайна сметка са се отказали от обвиненията срещу Министерството на околната среда и правителствените органи и са се постарали да ограничат обвинението до “небрежност”, като с това са изключили въпроса за изложения на опасност живот на обитателите на квартала. Все пак пред Истанбулския съд е било образувано наказателно дело и той е имал неограничена компетентност да разгледа фактите и в случай на нужда да разпорежи понататъшни следствени действия, а неговата присъда е подлежала на контрол от касационния съд. Поради това вместо да изследва дали досъдебното производство е напълно съвместимо с процесуалните изисквания в тази област, Съдът следва да прецени дали съдебните органи в качеството им на пазители на законите, защитаващи живота, са били решени да санкционират виновните.

116. Истанбулският наказателен съд е осъдил условно двамата кметове на глоби в общ размер 610 000 турски лири (по онова време равняващи се на 9,7 евро) за неизпълнение на служебните им задължения поради небрежност. Пред Съда правителството направи опит да обясни защо е била приложена единствено тази норма и защо е било наложено най-малкото възможно наказание, но по подобни въпроси са компетентни само националните съдилища. Съдът просто отбелязва, че единствената цел на въпросните наказателни производства е била да се установи отговорността за неизпълнение на служебни задължения, която няма никакво отношение към излагането на опасност за живота или към правото на живот по смисъла на чл. 2. Присъдата мълчи относно бездействието да бъде защитено правото на живот и не дава ясно указание, че съдът в достатъчна степен е отчел изключително тежките последици от инцидента. В крайна сметка отговорните лица са били осъдени на нелепо малки глоби, при това условно.

117. Следователно не може да се приеме, че начинът, по който турската наказателноправна система е реагирала на трагедията, е осигурил пълната

²⁰ *Güleç v. Turkey*

²¹ *Oğur v. Turkey*

отговорност на държавните служители или органи за ролята им в нея и ефективното изпълнение на вътрешноправните разпоредби, гарантиращи зачитане на правото на живот и по-специално превантивната функция на наказателното право.

118. Накратко, следва да се направи изводът, че в настоящия случай е налице нарушение на чл. 2 и в неговия процедурен аспект.²²

II. Твърдяното нарушение на чл. 1 от Протокол № 1

119. Жалбоподателят твърди, че държавата трябва да отговаря за бездействието на националните органи, довели до загубата на неговата къща и на цялото му движимо имущество и се оплаква, че не е бил обезщетен за причинените му вреди.

120. Правителството отрича да е извършено такова нарушение.

A. Приложимост: налице ли е била “собственост”

121. Според решението на отделението обстоятелството, че в продължение на близо пет години жалбоподателят е владял държавна земя, не му дава право, съставляващо “притежание” по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1, но той е бил собственик на конструкцията и на мебелировката на жилището, както и на личните вещи, които може да са се намирили в него, независимо че е било изградено незаконно. Поради това отделението е приело, че жилището, построено от жалбоподателя, и неговото обитаване заедно с близките му роднини представляват значим икономически интерес и че този интерес, който властите са позволили да съществува в продължение на дълго време, представлява “собственост” по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1.

122. Правителството поддържа, че не е налице “собственост” по смисъла на Конвенцията. Според него подобно заключение би противоречало на националното право и би възнагодило жалбоподателя за собственото му неправомерно поведение.

123. Жалбоподателят твърди, че са налице достатъчно доказателства, подкрепени от явната търпимост на властите и от поредица административни и законодателни мерки, че обитателите на квартала могат да претендират за законни права върху въпросните имоти.

124. Съдът припомня, че понятието “собственост” в чл. 1 от Протокол № 1 има автономно значение, което не е ограничено до право на собственост върху вещи и е независимо от квалификациите по вътрешното право. Както за вещите, така и за определени права и интереси, които представляват активи, може да се приеме, че са “имуществени права”, а отгук и “притежания” (виж *Ятридис с/у Гърция*²³, § 54, ECHR 1999-II, и *Бейелер с/у Италия*²⁴, § 100, ECHR 2000-I). Понятието “собственост” не включва само “налични притежания”, а може да означава и активи, включително вземания, по отношение на които жалбоподателят може да обоснове, че му дават поне разумно и “легитимно очакване” за ефективно ползване на имуществено право (виж например *Принц Ханс-Адам II Лихтенщайнски с/у Германия*²⁵, § 83, ECHR 2001-VIII).

²² Решението е взето с мнозинство от 16 гласа срещу 1.

²³ *Iatridis v. Greece*

²⁴ *Beyeler v. Italy*

²⁵ *Prince Hans-Adam II of Liechtenstein v. Germany*

125-126. По отношение на земята, върху която е било построено жилището, жалбоподателят твърди, че не е съществувала пречка по всяко време да предприеме стъпки за придобиване право на собственост.

При наличните доказателства Съдът не може да прецени градоустройствения статут на района и доколко жалбоподателят е отговарял на условията земята да му бъде прехвърлена и не може да приеме, че надеждата му това да стане някой ден представлява вземане, което да е достатъчно установено, за да бъде съдебно защитимо и поради това да представлява “притежание” (виж [Копецки с/у Словакия](#)²⁶, [GC] §§ 25-26).

127-128. По отношение на самото жилище обаче за Съда е достатъчно да препрати към извода си, че държавните органи са толерирали действията на жалбоподателя. Те де факто са признали неговия и на близките му роднини собственически интерес по отношение на жилището и движимостите. При създадената в турското общество несигурност относно изпълнението на законите за контрол върху незаконното строителство не може да се очаква той да си е представял, че положението с неговото жилище скоро ще се промени.

129. Съдът счита, че собственическият интерес на жалбоподателя по отношение на жилището е достатъчен и достатъчно признат, така че да съставлява действително съществуващ интерес и оттук – “собственост” по смисъла на първото изречение на чл. 1 от Протокол № 1.

Б. Съобразност

130. Отделението е подчертало ключовото значение на правото, установено в чл. 1 от Протокол № 1 и е приело, че наред със задължението на държавата за ненамеса, то може да изисква и позитивни мерки за защита. Непредприемането на всички необходими мерки за избягване на експлозията и на причиненото от нея земно свличане според отделението противоречи и на изискването за “действена и ефективна” защита на правото, гарантирано от чл. 1 от Протокол № 1. То е приело, че това положение съставлява явно нарушение на правото на жалбоподателя мирно да се ползва от своята “собственост” и трябва да бъде квалифицирано като “намеса”, която е явно неоправдана, тъй като небрежните бездействия са нарушения на турското административно и наказателно право.

131. Правителството обръща внимание, че отделението не се е позовало дори на един единствен прецедент, при който да е било прието, че в подобна ситуация за държавата възниква позитивно задължение. Този извод бил равнозначен на критикуване на турските власти, че по хуманитарни съображения са се въздържали да разрушат къщата на жалбоподателя, без да подозират, че това им поведение може да бъде изтълкувано като признание на право, което от юридическа гледна точка не съществува. Във всеки случай жалбоподателят нямал качеството на жертва, тъй като административните власти му предоставили значително обезщетение за имуществените вреди и получил субсидирано жилище на ниска цена.

132. Жалбоподателят се основава на споменатото решение по делото *Чапман*, като подчертава, че в случая правителството е критикувано именно за бездействието и небрежността на властите при прилагането на закона.

²⁶ *Kopecký v. Slovakia*, решение на Голямото отделение

133. Според Съда сложността на фактическото и правното положение в случая не позволява то да бъде подведено под някоя от хипотезите, визиращи във второто изречение на първа точка или във втора точка на чл. 1 от Протокол № 1 (виж *Бейелер*, § 98), още повече като се има предвид, че жалбоподателят се оплаква не от действие на държавата, а от нейното бездействие.

Поради това Съдът счита, че следва да разгледа делото в светлината на общото правило на точка първа, изречение първо, което установява правото на мирно ползване на притежанията.

“134. В тази връзка Съдът препотвърждава принципа, който вече е установен по съществото си в практиката по чл. 1 от Протокол № 1 (виж решението по допустимостта по делото *Биелектрик с/у Италия*²⁷ от 04.05.2000 г.). Действителното, ефективно упражняване на правото, защитено от тази разпоредба, не зависи единствено от задължението на държавата да не се намесва, а може да изисква и позитивни мерки за защита, особено когато съществува пряка връзка между мерките, които един жалбоподател може основателно да очаква от властите, и ефективното ползване от неговите притежания.”

135. В настоящия случай не съществува никакво съмнение, че причинната връзка между грубата небрежност от страна на държавата и смъртните случаи е същата, както и по отношение на затрупването на къщата на жалбоподателя. Според Съда нарушението представлява не “намеса”, а нарушение на едно позитивно задължение, тъй като държавните служители и органи не са направили всичко по силите си, за да защитят собственическите интереси на жалбоподателя.

136. Съдът не може да приеме довода на правителството относно хуманитарните съображения. По същите причини, които бяха изложени във връзка с оплакването за нарушение на чл. 2, той намира, че позитивното задължение по чл. 1 от Протокол № 1 е изисквало от националните власти да предприемат стъпки, за да избегнат разрушаването на къщата на жалбоподателя.

137. Съдът не е съгласен и с довода, че жалбоподателят не е жертва, тъй като е бил обезщетен. Дори да се предположи, че благоприятните условия, при които му е бил продаден апартамент, могат до известна степен да елиминират последиците от бездействията в настоящия случай, те все пак не съставляват надлежно обезщетение за претърпените от жалбоподателя вреди. Каквито и предимства да е получил, те не го лишават от статута на “жертва”, щом актът за продажба и останалите свързани с него документи не съдържат каквото и да било признание от страна на властите за нарушение на неговото право на мирно ползване на притежанията (виж, *mutatis mutandis*, *Амуур с/у Франция*²⁸, 25.06.1996, *Reports* 1996-III, стр. 846, § 36 и *Далбан с/у Румъния*²⁹, § 44, ECHR 1999-VI).

Що се отнася до обезщетението за имуществени вреди е достатъчно да се отбележи, че сумата все още не е платена, въпреки че е било постановено окончателно решение – факт, който може да бъде окачествен само като намеса в правото на осъществяване на една призната претенция, също защитено от чл. 1 от Протокол № 1 (виж *Антонакопулос, Ворцела и Антонакопулу с/у Гърция*³⁰, § 31, 14.12.1999).

Все пак с оглед на преценката си по чл. 13 от Конвенцията Съдът счита, че не е необходимо да разглежда този въпрос служебно.

²⁷ Bielectric Srl v. Italy

²⁸ Amuur v. France

²⁹ Dalban v. Romania

³⁰ Antonakopoulos, Vortsela and Antonakopoulou v. Greece

138. Следователно в настоящия случай е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.³¹

Ш. Твърдяното нарушение на чл. 13 от Конвенцията

139. Жалбоподателят твърди, че достъпните му вътрешноправни средства за защита са били неефективни.

140. Правителството оспорва това оплакване, като изтъква крайния резултат от наказателното и от административното производство на национално ниво.

141. Отделението е приело, че заключението му относно оплакванията по чл. 2 и чл. 1 от Протокол № 1 води до отпадане на необходимостта твърденията за недостатъци в административното и наказателното производство да бъдат преразглеждани в контекста на чл. 13.

142-143. Правителството поддържа, че компетентни да определят съдържанието на присъдата са единствено националните съдилища, а по отношение на административното производство – че жалбоподателят е получил значителни облаги от придобития при привилегировани условия апартамент и че производството е завършило в разумен срок, но жалбоподателят не е потърсил определената му сума.

144. Жалбоподателят твърди, че неефективността на наказателното и на административното производство съставлява и нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 2 и чл. 1 от Протокол № 1.

А. Приложими към настоящия случай принципи

145-147. Съдът припомня, че чл. 13 изисква ефикасно правно средство за защита пред национален орган при “защитимо” оплакване за нарушение на Конвенцията (виж [Z и др. с/у Обединеното кралство](#)³², § 108, ECHR 2001-V). Целта е преди да се задейства международният механизъм пред Съда да се даде възможност нарушенията да бъдат поправени на национално ниво (виж [Кудла с/у Полша](#)³³, § 152, ECHR 2000-XI). Чл. 13 не изисква обаче определена форма на защита и оставя на договарящите държави известна свобода на преценка, като от значение е и естеството на съответното право. При нарушения на чл. 2 обезщетението за имуществени и неимуществени вреди по принцип трябва да се включва в средствата за отстраняване на последиците им (виж [Пол и Одри Едуардс](#), § 97; [Z и др.](#), § 109; и [Т.П. и К.М. с/у Обединеното кралство](#)³⁴, § 107, ECHR 2001-V).

От друга страна, чл. 13 не гарантира на жалбоподателя право да изиска наказателно преследване и осъждане на трето лице или право на “лично възмездие” (виж [Перез](#), § 70).

“148. Вярно е, че в известни случаи Съдът е констатирал нарушение на чл. 13 по дела, отнасящи се до твърдения за незаконно убийство от службите за сигурност или с мълчаливото им съгласие (виж напр. практиката, цитирана в [Кълъч](#), § 73), поради липсата на пълно и ефективно разследване, което да може да доведе до идентифициране и наказване на виновните (виж [Кайа](#), стр. 330-31, §

³¹ Решението е взето с мнозинство от 15 срещу 2 гласа.

³² [Z and Others v. the United Kingdom](#)

³³ [Kudła v. Poland](#)

³⁴ [T.P. and K.M. v. the United Kingdom](#)

107). За тези дела, които са последица от конфликта в югоизточна Турция през деветдесетте години, е била характерна обаче липсата на каквото и да било разследване на твърденията на жалбоподателите, че техен близък роднина е убит незаконно от службите за сигурност или е починал при съмнителни обстоятелства. Тъкмо тази специфика е карала Съда да приеме, че жалбоподателите са лишени от ефективни правни средства за защита, тъй като не са имали възможност да установят кой носи отговорност и да потърсят подходяща обезвреда – било като участват в наказателното производство, било като завеждат дело пред административните или гражданските съдилища. С други думи е имало близка процесуална и практическа връзка между наказателното разследване и средствата за защита, които са били достъпни за жалбоподателите в правната система като цяло (виж например *Салман с/у Турция*³⁵, § 109, ECHR 2000-VII).

От споменатата практика обаче не следва по необходимост, че чл. 13 ще бъде нарушен, ако наказателното разследване или последващият го съдебен процес не съответстват на процедурните задължения на държавата по чл. 2, така както те са обобщени например в цитираното решение *Хю Джордан*.

Това, което е от значение, е отражението на неизпълнението на процедурните задължения на държавата по чл. 2 върху достъпа на семейството на починалия до други налични и ефективни средства за установяване отговорността на държавни служители или органи за действия или бездействия, от които е последвало нарушение на правата на членовете му по чл. 2, и при случай за постигане на подходяща обезвреда.

149. Съдът се е произнасял, че по отношение на фатални инциденти при дейности, представляващи източник на повишена опасност, за които държавата отговаря, чл. 2 изисква от властите да проведат по своя инициатива разследване на причината за настъпилата смърт, което да отговаря на определен минимум изисквания. Без такова разследване засегнатият индивид може да се окаже в невъзможност да използва каквото и да е правно средство за защита, тъй като често само държавните служители или органи имат познанията, необходими за изясняване на факти като тези в случая.

С оглед на горното задачата на Съда по чл. 13 е да разреши въпроса дали начинът, по който властите са изпълнили процедурното си задължение по чл. 2, е лишил жалбоподателя от ефективно правно средство за защита (виж *mutatis mutandis Аксой с/у Турция*³⁶, 18.12.1996, *Reports* 1996-VI, стр. 2286, § 95; *Айдън с/у Турция*³⁷, 25.09.1997, *Reports* 1997-VI, стр. 1895-96, § 103 и *Кая*, стр. 329-30, § 106).”

Б. Приложение на тези принципи по настоящото дело

а) Относно оплакването по чл. 2 от Конвенцията

150-151. Съдът вече прие, че проведените производства не са осигурили адекватна наказателноправна защита на правото на живот, въпреки че официалните разследвания са установили фактите и са идентифицирали отговорните за инцидента.

Независимо от това, с оглед на адекватността на разследванията и установените от тях факти Съдът счита, че жалбоподателят е имал възможността

³⁵ *Salman v. Turkey*

³⁶ *Aksoy v. Turkey*

³⁷ *Aydin v. Turkey*

да използва наличните правни средства за защита по турското право, за да получи обезвреда. Той е претендирал обезщетение за имуществени и неимуществени вреди пред административните съдилища. Нито ефикасността на това средство за защита е зависела от изхода на наказателното производство, нито достъпът на жалбоподателя до съд е бил възпрепятстван от действия или бездействия на властите (виж *Кайа*, стр. 329-30, § 106).

Административните съдилища безспорно са били оправомощени да преценят установените дотогава факти, да установят кой и в каква степен е отговорен за въпросните факти и да постановят изпълняемо решение. От тази гледна точка административноправното средство за защита е било адекватно (виж § 118 по-горе; виж също *Пол и Одри Едуардс*, § 97 и *Хю Джордан*, §§ 162-63). Все пак остава да бъде разгледан въпросът дали в настоящия случай то е било ефикасно и на практика.

152. Голямото отделение споделя извода на отделението, че това не е така и също като него придава решаващо значение на факта, че обезщетението никога не е било изплатено.

В това отношение е от значение практиката на Съда, че правото на правосъдие, така както е гарантирано от чл. 6, защитава и изпълнението на влезлите в сила решения, което в правовите държави не може да остане неосъществено във вреда на страна по делото (виж например *Хорнсби с/у Гърция*³⁸, 19.03.1997, *Reports* 1997-II, стр. 511, § 40 и *Имобилиаре Саффи с/у Италия*³⁹, § 66, ECHR 1999-V). Съдът не получи удовлетворително обяснение защо присъденото обезщетение не е било изплатено. Жалбоподателят не може да бъде упрекван, че не е предприел лично стъпки за изпълнение на решението, като се има предвид времето, за което административният съд се е произнесъл по иска му, и фактът, че върху присъденото обезщетение за неимуществени вреди не са се начислявали лихви за забава. Навременното плащане на присъденото обезщетение за претърпяно страдание трябва да се счита за съществен елемент на едно средство по чл. 13 за защита на опечален съпруг и баща (виж *mutatis mutandis* *Пол и Одри Едуардс*, § 101).

Също както и отделението, Голямото отделение намира, че период от четири години, единадесет месеца и десет дни за вземане на решение говори за липса на усърдие от страна на националния съд, особено с оглед на болезненото състояние на жалбоподателя. В крайна сметка съдът изцяло е основал изводите си върху назначената от прокурора експертиза, която е била налице още през май 1993 г.

153. Тези съображения са достатъчни, за да се приеме, че административното производство се е оказало неефикасно средство за защита.

154. Правителството упреква жалбоподателя, че не е поискал да бъде конституиран по наказателното дело като граждански ищец и частен обвинител. Съдът приема, че за целите на чл. 13 тази възможност по принцип трябва да бъде взета предвид, но щом жалбоподателят е използвал едно на вид ефикасно административноправно средство за защита, то той не може да бъде критикуван, че не е претендирал обезщетение и пред наказателните съдилища (виж *mutatis mutandis* *Манусакис и др. с/у Гърция*⁴⁰, 26.09.1996, *Reports* 1996-IV, стр. 1359-60, §

³⁸ Hornsby v. Greece

³⁹ Immobiliare Saffi v. Italy

⁴⁰ Manoussakis and Others v. Greece

33 и *Акулина с/у Малта*⁴¹ § 39, ЕCHR 1999-III). При това въпросното средство за защита не може да бъде използвано, ако вече е предявен иск за обезщетение.

155. Накратко, що се отнася до оплакването по чл. 2 е налице нарушение на чл. 13.⁴²

б) Относно оплакването по чл. 1 от Протокол № 1

156. Съдът отбелязва, че по административното дело на жалбоподателя е било присъдено обезщетение и за разрушаването на покъщнината, с изключение на електрическите уреди, които според националния съд не може да е притежавал. Намира, че не следва да коментира размера на присъденото от националния съд обезщетение или начина на определянето му. Фактът е, че решението се е забавило и че обезщетението не е било изплатено. Следователно жалбоподателят е бил лишен от ефикасно правно средство за защита във връзка с твърдяното от него нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.

157. Поради горното е налице нарушение на чл. 13 и що се отнася до оплакването по чл. 1 от Протокол № 1.⁴³

IV. Твърдените нарушения на чл. 6 и чл. 8 от Конвенцията

158. Жалбоподателят се оплаква от прекомерната продължителност на производството пред административния съд и твърди, че то не е било справедливо.

159. Правителството възразява, че тези оплаквания са явно необосновани.

160. С оглед на обстоятелствата по настоящото дело и на съображенията, по които Съдът намери нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 1 от Протокол № 1, не е необходимо случаят да бъде разгледан и в светлината на чл. 6, т. 1 (виж *mutatis mutandis* *Имобилиаре Саффи*, § 75).

Същото се отнася и до оплакването по чл. 8, което засяга същите факти, които бяха разгледани в светлината на чл. 2 и чл. 1 от Протокол № 1.⁴⁴

Съдът определя обезщетение в размер на 2000 щатски долара за направените от жалбоподателя погребални разходи, 10 000 евро за загубената финансова подкрепа на загиналите членове на семейството и 1500 евро за унищожената покъщнина. По отношение на разрушената къща Съдът отчита факта, че жалбоподателят е получил субсидирано жилище, което впоследствие е продал, и след изчисления приема, че констатацията на нарушението съставлява достатъчно обезщетение. За претърпените неимуществени вреди определя на жалбоподателя и на всяко от трите му останали живи деца обезщетение по 33 750 евро. Присъжда и разноски в размер на 16 000 евро.

⁴¹ *Aquilina v. Malta*

⁴² Решението е взето с мнозинство от 15 срещу 2 гласа.

⁴³ Решението е взето с мнозинство от 15 срещу 2 гласа.

⁴⁴ Решението е единодушно.